

L.C. 28 juli 1947

Hoger beroep in de zaak Reeskamp

Mr. C. H. Beekhuis Jr., auditeur-militair in de krijgsraad te velde heeft hoger beroep aangetekend tegen de vonnissen uitgesproken in de zaak van de aanslag op Hantsje Zijlstra te Wolsum; tegen Jan Bosga (1 jaar met aftrek), Jantinus Pieters (1 ½ jaar met aftrek) en Gerardus Adrianus Reeskamp (2 jaar met aftrek).

L.C. 10 juli 1947

Krijgsraad te velde

DE AANSLAG OP HANTSJE ZIJLSTRA .

Tegen drie "illegalen" zes jaar geëist.

Het was op Dinsdag, de 16de Januari 1945. Een koude, winderige dag in de verschrikkelijkste periode van de bezettingstijd. Hantsje Zijlstra, een bekend veehandelaar en slager te Wolsum, was naar gewoonte op de markt te Sneek geweest en fietste vrij vroeg met enkele anderen naar huis. Hij had niet gemerkt, hoe een Sneker ingezetene hem aan twee jongemannen op het Sneker marktplein aangewezen had; hij kon dus niet vermoeden dat deze twee - beiden lid van de "ondergrondse" - hem met opzet over de eenzame weg volgden.

Niet ver van Vijfhuis speelde het zich af. Zijlstra fietste alleen nog maar met zijn dorpsgenoot Auke Andela, toen hij plotseling hoorde roepen: "Afstappen heren!" Zich omkerende, zag hij een pistool op zich gericht. Vijf minuten later lag hij met een kogel in het hoofd op de weg; de beide mannen fietsten terug. Andela ging heen om hulp te halen. Wat was er gebeurd?

Om deze vraag afdoende te beantwoorden, hield de Krijgsraad te velde op 9 Juli te Leeuwarden een openbare zitting, die van 's morgens tien uur tot diep in de nacht duurde, maar des niettegenstaande druk bezocht en in ademloze spanning gevolgd werd. Als president trad op maj. mr. Groenewegen, als leden maj. mr. Caljé en maj. S. N. Waringa, als secretaris mr J. H. Bekkering, terwijl als auditeur-militair maj. mr. C. H; Beekhuis fungeerde.

De eerste beklaagde voor.

De eerste beklaagde komt voor, in uniform zonder één enkel kenteken, maar straf saluerend. Het is Jan Bosga, een eenvoudige Friese plattelandjongen, die in 1920 te Broek bij Joure geboren is, waar hij thans nog gedomicileerd is. Hij was soldaat op Java, is ter onderzoek in deze zaak teruggeroepen en bevindt zich sedert begin Februari van dit jaar in arrest. Hij wordt er van beschuldigd Hantsje Zijlstra opzettelijk van het leven beroofd en hem

daarna, geholpen door "Tinus" van zijn geld ontdaan te hebben. Een doodslag onder verzwarende omstandigheden dus. Bosga, in de illegaliteit bekend als "Charley", wordt verhoord. Hij ontkent, dat het denkbeeld om de overval te plegen, van hemzelf is uitgegaan; het plan is van "Harry", alias "Rienstra", geheten Reeskamp. Beklaagde meende eerst een zuiver "ondergrondse" opdracht ontvangen te hebben; hij weigerde toen hij "nattigheid" voelde. Door Reeskamp, wiens lijfwacht hij min of meer was, werd hij ertoe gedwongen; de hypnotische vrees voor deze uitermate handige en geraffineerde illegale werker zat hem diep in de schoenen; Reeskamp had overwicht op al zijn jongens.

De opdracht hield bedreiging in, geen doodslag; gebruik van het vuurwapen zou er alleen bij uiterste noodzaak gemaakt worden.

Toch gaf Harry aan Charley op de ochtend voor de moord een Mauser-pistool en toen G. Walinga van Sneek aan hem en Tinus

het uitgekozen slachtoffer had getoond,
bleek het ook

los in de zak te zitten.

Wat hebben Charley en Tinus gesproken,
daar op die weg achter hun
nietsvermoedende prooi aanfietsende?
Hoe het zij, er moest aangepakt worden en
dus klonk plotseling de waarschuwing.
Zijlstra moest zijn persoonsbewijs laten
zien en vervolgens zijn geld afgeven,
omdat hij 'zwarthandelaar' was. Zijlstra,
voor geen klein geruchtje vervaard,
weigerde dat, waarop Pieters, zoals Tinus'
achternaam luidde, zijn gummistok uit de
fietstas ging halen terwijl

Bosga het pistool in de normale
schiethouding hield en Auke Andela een
meter of vijf verder gedwongen was te
blijven staan. Het leek, dat Zijlstra zich
wou verweren. Om Pieters ter hulp te
komen, wilde Bosga een
waarschuwingsschot geven, maar helaas
raakte het Zijlstra in zijn hoofd.

Wat toen gebeurde weet Charley niet
precies; hij heeft in Indië een
hersenschudding gehad. Hij schrok
ontzettend, maar heeft toch meegedaan aan
de fouillering, en de fietsbanden
kapotgeschoten. Daarop zijn ze naar Sneek
teruggekeerd en bij Walinga hebben ze met
Reeskamp krijgsraad gehouden en het geld
verdeeld.

Andela, de kroongetuige.

Auke Andela, de metgezel van Zijlstra,
treedt als kroongetuige op; hij is
gedwongen hier Nederlands te spreken en
dat belemmert zijn vlotheid van
uitdrukking aanmerkelijk. Zijn
verklaringen stemmen vrij ver met die van
Bosga overeen. Pieters moet Zijlstra van
zwarthandelarij beschuldigd hebben. Op de
vraag van de president, of dat op waarheid
berustte, geeft Andela een reeks van
ontwijkende antwoorden.
Zijlstra, niet bang, moet tegen de beide
belagers gezegd hebben: "Ga maar met me
mee naar huis, af anders naar politie de
Jong van Nijland" . Een gummistok heeft
Andela nooit gezien; helpen kon hij ook

niet, hij was machteloos en hem is ook
niets gevraagd.

"Tinus", wordt verhoord.

Jan Tinus Pieters, in 1919 te 's Gravenhage
geboren, had een langere carrière dan
Bosga achter zich, toen ze te samen fietsen
en hun "karweitje" bespraken. Hij was lid
van de k.p. en staat hier terecht voor twee
misdrijven, één te Rauwerd en het andere
te Vijfhuis bij Wolsum gepleegd. Wat het
eerste geval betreft, dit: In Nov, 44 .is
Tinus samen met Harry bij de boer IJ.J.
Terwisga van Scheltinga onder Rauwerd
binnengedrongen, beiden gewapend. Tinus
heeft gesproken met de boer en zijn vrouw,
en er is om geld gevraagd, met de
bedreiging bij weigering de boerderij in
brand te steken. Toen de boer
negenhonderd gulden uit zijn portefeuille
haalde en overhandigde, werd dat te weinig
geacht; de vrouw vulde het bedrag uit haar
"melkpotje" toen aan tot duizend gulden.
Volgens Tinus was Reeskamp de
opdrachtgever en zou het geld ten bate van
de illegaliteit besteed zijn.

Begin 1945 stelde 'Harry' aan Tinus voor
om te proberen Hantsje Zijlstra geld af te
zetten; hij schilderde deze af als een slecht
vaderlander, die met de Duitsers handelde.
Reeskamp zelf ging niet mee; hij had al
eens eerder een overval bij Zijlstra gedaan.
Tinus hoorde eerst onderweg van Charley,
dat deze een pistool had. Toen Zijlstra
aanstalten maakte, zich met de fiets te
verdedigen, riep Tinus: "Schiet maar",
waarop het schot viel.

Niet duidelijk wordt uit dit verhoor, wie
het geld uit de zakken gehaald heeft. De
grote vraag is: Meende Tinus in opdracht
van de illegaliteit te handelen of was het
hier een zaakje "voor eigen rekening"?

Reeskamp, alias "Harry" komt voor.

Gerardus Adrianus Reeskamp, is in 1898 te
Utrecht geboren, was drogist te Bussum en
de laatste tijd officier in het Nederlandse
leger. Hij verschijnt in burger. Hem wordt
ten laste gelegd: uitlokking tot poging tot
afpersing; medeplichtigheid aan de

doodslag; heling van de buit en ten vierde een militair misdrijf: Toen hem opgedragen werd een onderzoek naar de kwestie-Zijlstra in te stellen, meldde hij dat de daders niet te vinden waren. De Rauwerder overval wordt door Reeskamp onbelangrijk geacht; deze bedreiging werd vaker toegepast om onwillige boeren tot geldelijke steun aan de illegaliteit te dwingen; hij persoonlijk weet wel van 30 à 50 zulke gevallen.

Van de buit heeft hij geen cent voor eigen plezier gebruikt; alles besteedde hij aan boter en kaas voor de Amsterdamse politie. Deze boer kwam voor een overval in aanmerking; hij stond bij de illegaliteit in een slecht blaadje.

Getuige Terwisga van Scheltinga ontkent dit; met grote woordenrijkdom en plastische zeggingskracht, weidt hij uit over zijn financiële bijdragen aan "de geheime dienst". ("Zo nu en dan een kwartje", zegt Harry). Overigens is dit hele geval maar een kleinigheid. De beschuldigingen aangaande de zaak-Zijlstra worden door Reeskamp ontkend. Hij wist er niets van; voordat het gebeurd was, hij heeft die bewuste morgen niemand een wapen gegeven. Met zijn beide vroegere wapenbroeders geconfronteerd, verklaart hij, dat hun beweringen pertinente leugens zijn.

Getuige Waling zegt daarentegen, dat er het initiatief wél van R. is uitgegaan, maar volgens hem is deze niet bij de verdeling van de buit tegenwoordig geweest, wat door Bosga en Pieters strak volgehouden wordt.

Er hangt een beklemmende atmosfeer in de rechtzaal. Hier wordt ergens op gruwelijke wijze gelogen. Wat is de waarheid?

Requisitoir van mr. C. H. Beekhuis.

Dan neemt de auditeur-militair, mr. C. H. Beekhuis Jr. het woord voor het houden van een briljant betoog, dat tot in alle onderdelen nauwkeurig en gewetensvol uitgewerkt is, een requisitoir dat door een der verdedigers straks "fenomenaal knap" genoemd zal worden.

"Deze zaak verplaatst ons in zware tijden," zegt majoor mr. Beekhuis, en voert voor de Krijgsraad enige vooraanstaande figuren uit het verzet. Alle drie beklagden hoorden tot de B.S., alle drie hebben vele goede daden verricht, alle hebben ze ook gefaald.

Vele omstandigheden moeten hierbij in aanmerking worden genomen, o.a. de slechte verzorging van de k.p.'ers en hun gezinnen. Dat werd na medio 1944 echter beter en toen was elke "stunt" ten eigen bate verboden. De stunt bij Scheltinga, waar Pieters de hoofddader was en Reeskamp de mededader, was betrekkelijk eenvoudig, maar er was geen aanleiding toe; deze handeling was er een op eigen houtje.

Bij de kwestie-Zijlstra wil de auditeur-militair diens beweerde zwarthandelaarschap niet in discussie brengen; hij was politiek betrouwbaar en een goed huisvader. Dat er licht in deze zaak gekomen is, is te danken aan de onvermoeide speurzinnigheid van de rechercheurs Aukema en de Jong.

Reeskamp ontkent zelf praktisch alle hem ten laste gelegde handelingen, hoewel aan de hand van alle getuigenverklaringen genoegzaam bewijsmateriaal voorhanden is. Zijn eigen verklaringen zijn tegenstrijdig gebleken is, dat R tijdens zijn arrest, contact met de buitenwereld gehad heeft: er zijn clandestiene brieven ontdekt. In een strafzaak van jaren geleden, waarin R. ook hoofdbeschuldigde was, nam hij precies dezelfde houding aan als nu. Niet alleen moreel, maar ook juridisch moet R. de dood van Zijlstra worden verweten. De morele analyse leert, dat hij, hoewel zelf niet aan de overval op Z. meedoende, toch de instigator was.

R. is een man, die anderen ten verderve kan voeren, een gecompliceerde, een Dostojefsky-figuur; deze jongens waren voor hem als willoze werktuigen. Het is voor Nederland van het grootste belang, dat het verzet een onbesmette naam in de geschiedenis zal dragen. De illegale prestaties verschaffen aan deze mensen

roem en eer; hun gemeen misdrijf bevelekt hen met een smet. De reclasseringsrapporten bepleiten uiterste clementie voor Bosga en Pieters; de heilloze invloed van R. moet in rekening worden gebracht, alsmede de verwildering van de zeden in die tijd.

De auditeur-militair eist vervolgens tegen Bosga en Pieters zes jaar gevangenisstraf met aftrek, de eerste met ontslag uit de dienst en tegen Reeskamp zes jaar gevangenis met aftrek en na afloop van diensttijd ter beschikkingstelling van de regering, daar de psychiatrische rapporten een verminderde toerekeningsvatbaarheid hebben geconstateerd.

De pleidooien.

Mr. G. Kloosterman voerde het pleidooi voor Jan Bosga, mr. F. H. van Loon voor Tinus Pieters en mr. Stomps van Heemstede (de verdediger van v.d. Lubbe in het Rijksdagbrandproces!) voor Reeskamp.

Mr. v. Loon gaf een minutieuze beschrijving van het verzetswerk en wees er o.a. op dat Reeskamp nog in Sneek bij Zijlstra in het ziekenhuis geweest was. (Z. is eerst 11 dagen na de aanslag aan longontsteking overleden). Hij achtte het niet bewezen, dat de kogel de dood veroorzaakt had.

Mr. Stomps sprak zijn grote bewondering voor het requisitoir uit, maar hij had er toch niet de "stem van de illegaliteit" in gehoord, het gevoelsleven van hen die dag aan dag dicht bij de dood leefden. In de dagen van Colijns opzienbarende brochure was deze Reeskamp reeds een verzetsman op wiens hoofd de S.D. prijzen van tienduizenden guldens zette. In een viertal punten bestreed mr. Stomps vervolgens het requisitoir.

De uitspraak uitgesteld.

Het was reeds elf uur in de nacht, toen de Krijgsraad besloot de uitspraak uit te stellen tot 18 Juli a.s., teneinde de beklaagden gelegenheid te geven in hoger beroep te gaan.

De Officier van Justitie, mr. Nooren, die het onderzoek in deze geruchtmakende zaak heeft geleid, woonde de gehele zitting bij.

3 december 1947

Artikelen uit het archief van de Leeuwarder Courant

De moord te Vijfhuis *Vonnissen Hoog Militair Gerechtshof*

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft in de zaak van de moord op Hantsje Zijlstra veehandelaar te Wolsum in het begin van 1945 te Vijfhuis gepleegd de volgende sententies geveld Reeskamp ('*Harry*') kreeg 4 jaar gev. straf met aftrek van voorarrest sinds 12 Nov 1946 Pieters ('*Tinus*') kreeg 2 ½ jaar met aftrek van voorarrest sedert 16 Dec 1946. Bosga kreeg twee jaar met aftrek voorarrest sinds 23 Nov 1946. De eerste twee vonnissen waren conform de eis van de advocaat-fiscaal tegen Bosga was 2½ jaar geëist.

15 januari 1947

Opzienbarende arrestatie van oud-illegaal

Ernstige aanklacht tegen 2de luit. Reeskamp, alias "Harry"

De thans allerwegen bekend geworden arrestatie van den 2^e luitenant G. A. Reeskamp, beter bekend als "Harry", heeft overal in den lande, maar vooral in de Zuidwesthoek van Friesland, waar hij jaren lang zijn arbeidsveld had, veel opzien verwekt.

Nu in enkele bladen een volkomen foutieve voorstelling van zaken gegeven wordt en er zelfs gepoogd wordt met veel sensationele ophef dezen persoon een heldenaureool te geven, meenen wij onze lezers de volgende, op waarheid berustende gegevens te moeten verschaffen In ingewijde, vooral oud-illegale kringen was veel daarvan reeds bekend, maar tot dusver was er nog maar weinig naar buiten uit doorgelekt.

De heer Reeskamp kwam omstreeks het einde van 1940 in Friesland: hij was woonachtig in Bussum, waar hij een drogisterij had. Hoewel hij toen reeds eenige vonnissen wegens misdrijven achter de rug had, gelukte het hem toch contact met enkele illegale groepen in en rondom Sneek te leggen, Hij nam deel aan verschillende ondernemingen, o,a aan de overval op het distributiekantoor te Wommels en wist zich daardoor in de beperkte kring van de verzetsbeweging een zekere roem te verwerven. Waarschijnlijk in verband met frauduleuze handelingen geraakte hij na eenige tijd in handen van de politie, slaagde er echter in door simulatie in een Amsterdamsch ziekenhuis te worden opgenomen, en wist daaruit door een list te ontsnappen.

Nadien is hij weer tot aan de bevrijding in Friesland in het illegale werk gedoken, waarvan de laatste tijd van de bezetting als D.O.L (Districts Operatie Leider) van de B.S in Zuidwest Friesland Na de bevrijding gelukte het hem carrière temaken in het nieuwe leger: de laatste tijd was hij gestationeerd in Leeuwarden.

Er wordt verband gelegd tusschen deze arrestatie en de opzienbarende roofmoord op den slagerkoopman Hantsje Zijlstra van Wolsum, die op 16 Januari 1945 onder Abbega begaan werd.

Wij vernemen, dat er kortgeleden te Wolsum een opgraving en lijkschouwing heeft plaats gehad, Deze zaak bevindt zich echter noch in een stadium van onderzoek. Het moeten ongetwijfeld ernstige beweegredenen geweest zijn, die, niettegenstaande de lange en belangrijke slaat van dienst van deze ex-illegaal, den auditeur-militair (voorheen juridisch adviseur van het Militair Gezag te Leeuwarden bewogen hebben om bevel tot arrestatie van genoemden Reeskamp te geven. Wij veronderstellen dat dit niet buiten het oordeel van de Generale Staf om is gegaan.

Rechtbank Leeuwarden

De aanslag op Hantsje Zijlstra.

Gister stond voor de rechtbank terecht G.W., verzekeringsagent te Sneek, die betrokken was bij de diefstal op Hantsje Zijlstra onder Wolsum, welke begin 1945 gepleegd werd door twee K.P.ers en die de dood van Zijlstra tengevolge had.

Deze zaak was reeds gedeeltelijk berecht door militaire instanties voor zover het de leden van de B.S. betrof, die met deze zaak annex waren.

Nadat het schuldig over deze daders was uitgesproken, werd het onderzoek in deze zaak voortgezet naar de medeplichtigheid van W., die de beide K.P.ers het slachtoffer had aangewezen en nadat de aanslag was gepleegd, f. 300,- had ontvangen.

De districtsoperatieleider van de B.S., H.R. (*Reeskamp*) te Sneek, had zijn beide K.P.ers J.P. (*Pieters*) en J.B. (*Bosga*) aangezet, resp. opdracht gegeven geld van Zijlstra los te krijgen. B. kreeg van R. een pistool, dat hij bij de overval van Zijlstra gebruikte.

Toen Zijlstra geen geld wilde afgeven, heeft B. op hem geschoten, waarna Zijlstra in elkaar zakte en later aan longontsteking, die tengevolge van de verwonding zo ernstig van aard was, overleden. Een bedrag van f. 1000,- werd, nadat hij in elkaar gezakt was, afgenomen.

Van dit geld zou W. zijn deel gekregen hebben voor diensten, welke bestonden in het aanwijzen Zijlstra.

W. zei op de zitting niet te kunnen controleren, of het geld van de diefstal afkomstig was; wel achtte hij het waarschijnlijk. Bij het aangeven van het geld was hij volledig op de hoogte van de toedracht van de zaak. Toen W. de beide K.P.ers Zijlstra aanwees wist hij reeds swaar het om te doen was. Hem werd een beloning in het vooruitzicht gesteld.

In zijn requisitoir bracht de officier van Justitie Mr. Nooren dank aan de rijksrechercheur Aukema, die(*enkele regels zijn in het origineel onleesbaar*)... dat Zijlstra talrijke mensen heeft geholpen gedurende de oorlog.

Rekening houdende met de omstandigheden waaronder het gehele geval zich afspeelde, vroeg hij voor W. een gevangenisstraf van zes maanden.

Mr. Van Loon, de verdediger, ging uitvoerig de illegale verdiensten na van de beschuldigde. Hij wees er op, dat het gehele gezin van W. meevocht tijdens de bezetting en dat W.'s huis als een K.P.-kazerne was te beschouwen. De verdediger voerde als strafvermindering aan, dat hoewel W. geen K.P. er was, deze toch in dienst stond van K.P., zodat de opdracht van de diefstal door R. als een (*onleesbaar*) bevel was te beschouwen.

18 juli 1947

Vonnissen in de zaak Reeskamp c.s.

De krijgsraad te velde deed hedenmorgen uitspraak in de zaak Reeskamp. Men zal zich herinneren. Dat de Krijgsraad op 9 Juli j.l. de geruchtmakende zaak tegen **Gerardus Adrianus Reeskamp, Jan Bosga** en **Jantinus Pieters** behandelde. De drie beklaagden waren alle drie lid van de B.S. geweest en hun werd doodslag of medeplichtigheid daaraan en afpersing ten laste gelegd.

Bosga had Hantsje Zijlstra te Bolsward van het leven beroofd en Pieters pleegde een roofoverval bij boer Terwisga onder Rauwerd. Bij deze misdrijven zou Reeskamp de man achter de schermen geweest zijn op wiens instigatie de misdrijven onder het mom van illegaliteit werden gepleegd.

De auditeur-militair maj. C.H. Beekhuis eiste tegen de drie verdachten 6 jaar gevangenisstraf met aftrek. Na afloop daarvan zou Reeskamp ter beschikking van de regering moeten worden gesteld, daar hij verminderd toerekeningsvatbaar is. Jan Bosga werd vrijgesproken voor het feit dat hij Hantsje Zijlstra opzettelijk van het leven beroofd zou hebben. Hij werd schuldig verklaard aan diefstal met bedreiging van geweld. De krijgsraad veroordeelde hem tot 1 jaar met aftrek. Jantinus Pieters werd schuldig verklaard aan afpersing, samen met Reeskamp en Bosga, en werd veroordeeld tot 1 ½ jaar met aftrek.

In de zaak tegen Gerardus Adrianus Reeskamp werd al het ten laste gelegde bewezen verklaard; hij werd veroordeeld tot 2 jaar met aftrek.